

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsnämnden

Handläggare:
Jesper Djupström

Funktionsprogram för grundskolans lokaler i Uppsala kommun

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslås besluta

att ge förvaltningen i uppdrag att remittera funktionsprogram för grundskolans lokaler till samtliga berörda fackliga organisationer, Funktionsrätt Uppsala län, Barnombudet i Uppsala län (BoiU) och Skolhusgruppen¹, samt

att tid för yttrande skall ske med sådan framförhållning att slutgiltigt beslut kan fattas vid nämndmötet 15 maj.

Bakgrund

Nuvarande program för utformning av grundskolans lokaler (UBN-2015-4229) har ett behov av revidering för att ge mottagaren av utbildningsnämndens beställningar en tydligare viljeriktning gällande utformning.

För att säkerställa att utbildningsnämnden i Uppsala kommun beställer ändamålsenliga grundskolor med krav på kvalitativ och ekonomiskt hållbar utformning för en bra arbetsmiljö för personal och elever krävs ett funktionsprogram. Funktionsprogrammet ger direktiv till den som bygger, renoverar och förändrar en fastighet om vilka kvalitéer som ska vara uppfyllda.

Den som bygger säkerställer i sin tur att utbildningsnämndens krav på ändamålsenlighet följer adekvat lagstiftning, regler och direktiv.

Pedagogiska lokaler har behov av funktioner som samnyttjas med andra nämnders målgrupper som exempelvis idrottslokaler. Kommunstyrelsen har genom fastighetsavdelningen på stadsbyggnadsförvaltningen ansvaret för att synkronisera samtliga nämnders lokalförsörjningsplaner där ett av syftena är att säkerställa att exempelvis idrottslokaler kommer till stånd vid rätt tid och plats som skolan.

Utbildningsförvaltningen har för avsikt att fortsätta med revideringar/skapande av funktionsprogram för de övriga skolformerna.

¹ Skolhusgruppen är en ideell förening med medlemmar som arbetar med skolplanering och skolplaneringsfrågor professionellt. Medlemmarna är arkitekter, landskapsarkitekter, inredningsarkitekter, skolplanerare, pedagoger, miljöpsykologer, forskare mm. www.skolhusgruppen.se

Föredragning

Funktionsprogrammet har tagits fram i samråd med utbildningsförvaltningens avdelning för grundskola.

För att funktionsprogrammet skall få en bred förankring föreslår utbildningsförvaltningen att det remitteras till samtliga berörda fackliga organisationer, Funktionsrätt Uppsala län, Barnombudet i Uppsala län (BoiU) och Skolhusgruppen.

Remissen föreslås innehålla följande frågeställningar.

- Finns det under parametrarna någon beskriven egenskap eller kvalité som riskerar att begränsa möjligheten att anpassa byggnaden för olika elevers behov?
- Finns det under parametrarna någon beskriven egenskap eller kvalité som riskerar att begränsa möjligheten att anpassa byggnaden för att skapa god arbetsmiljö?
- Saknas någon funktion eller kvalité under någon parameter?

Konsekvenser för barn/elever

Funktionsprogram för grundskolans lokaler i Uppsala kommun ska säkerställa att eleverna inom skolformen får ändamålsenliga och ekonomiskt hållbara lokaler med kvalitet.

Ekonomiska konsekvenser

Funktionsprogrammet för grundskolans lokaler har som bilaga krav på så kallade nyckeltal som skall styra mottagaren av beställningen. Nyckeltalen ställer krav på ändamålsenlighet, men på färre kvadratmeter inomhusmiljö än tidigare program med syftet att hålla utbildningsnämndens lokalkostnader lägre till förmån för verksamheten.

Birgitta Pettersson
Utbildningsdirektör

Funktionsprogram för grundskolans lokaler i Uppsala kommun

– nämndversion
2019-03-01

Innehåll

Funktionsprogram för skollokaler	4
Inledning	4
Funktioner	5
Parametrar	5
Funktionsgrupper	6
Råd ”Att tänka på”	6
Tillämpning	6
Uppdatering	7
Skollokaler för lärande	8
Hemvist med variation av lärmiljöer	8
Specialsalar för praktisk-estetiska och naturorienterande ämnen	9
Skolbibliotek	10
Idrottslokaler	10
Ledning och administration	10
Entré	11
Elevhälsans lokaler	11
Kök och restaurang	12
Hållbarhet i flera dimensioner	12
Flexibilitet	13
Inomhusmiljöns betydelse	14
Utomhusmiljöns betydelse	14
Referenser	15
EN ENTRÉFÖRHÅLLANDEN	16
EN: T Trygghet	16
EN: R Rörelser/Flöden	16
EN: E Effektivitet	16
EN: F Flexibilitet	16
EN: O Omställbarhet	17
KO KOMMUNIKATION	18
KO: T Trygghet	18
KO: R Rörelser/Flöden	18
KO: E Effektivitet	18
KO: F Flexibilitet	18
KO: O Omställbarhet	18

Förslag

AR	ARBETE	19
AR: T	Trygghet	19
AR: R	Rörelser/Flöden	19
AR: E	Effektivitet	20
AR: F	Flexibilitet	20
AR: O	Omställbarhet	20
AV	AVKOPPLING/RAST	21
AV: T	Trygghet	21
AV: R	Rörelser/Flöden	21
AV: E	Effektivitet	21
AV: F	Flexibilitet	21
AV: O	Omställbarhet	21
KÖ	KÖK	22
KÖ: H	Hygien	22
KÖ: AM	Arbetsmiljö	22
KÖ: T	Trygghet	22
KÖ: R	Rörelser/Flöden	22
KÖ: E	Effektivitet	23
KÖ: O	Omställbarhet	23
RE	RESTAURANG	24
RE: T	Trygghet	24
RE: R	Rörelser/Flöden	24
RE: E	Effektivitet	24
RE: F	Flexibilitet	24
RE: O	Omställbarhet	24
ID	IDROTTSLOKALER	25
ID: T	Trygghet	25
ID: R	Rörelser/Flöden	25
ID: E	Effektivitet	25
ID: F	Flexibilitet	26
ID: O	Omställbarhet	26
Bilaga:	Lokalprogram, översikt	27

Förslag

Funktionsprogram för skollokaler

Inledning

Alla elever ska få den stimulans de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Det innebär att skolan ska ge alla elever likvärdiga förutsättningar och att skolmiljön ska präglas av trygghet och studiero.

Skollokalerna behöver ge fysiska förutsättningar för lärande, social interaktion, rörelse och trygghet. Både skolmiljö och lokaler ska stödja elevernas lärande och pedagogernas möjligheter till undervisning i varierade arbetsformer.

För att kunna möta skolans olika behov ska lokalerna vara flexibla. De ska samtidigt vara yteffektiva och hållbara över tid utifrån pedagogik, arbetssätt och förändringar i elevunderlaget. Funktionsprogrammet syftar till att säkerställa dessa kvalitéer vid ny-, om- och tillbyggnation av skollokaler och därmed skapa ändamålsenliga lokaler med goda och långsiktiga förutsättningar.

Skolans lokaler fördelas på hemvister och gemensamma lokalresurser. I elevens hemvist finns de lokaler eleven är i behov av under största delen av skoldagen. Gemensamma lokalresurser innefattar allt från specialsalar till expedition och restaurang.

Funktionsprogrammet består av en inledande programbeskrivning, funktionskrav och råd "Att tänka på" (råden redovisas ej i nämndversionen av programmet). Dessa råd har utbildningsförvaltningen mandat att revidera. Programbeskrivningen ger förståelse och funktionskraven beskriver de kvalitéer och egenskaper som ska uppnås i ny-, om- och tillbyggnadsprojekt. Som en bilaga finns också en översikt över lokalprogrammet med riktmärken för de areor som ska avsättas för respektive funktion.

Programmet används som en del av underlaget vid beställning av byggnadsprojekt. Samtliga delar av funktionsprogrammet ska användas som underlag vid beställning av byggnadsprojekt för grundskolor. Vid beställning av byggnadsprojekt gällande gymnasieskolor används endast de delar som behandlar köks-, restaurang- och idrottslokaler. Utöver dessa delar används även funktionskraven EN: T.3 till EN: T.5 samt KO: F.2 om lås, passersystem och datakommunikation, samt AR:T.6 till AR:T.10 om elevhälsa i projekt som berör gymnasieskolor.

Förslag

Funktioner

Funktionskraven beskriver vilka kvalitéer och egenskaper som ska uppnås. Funktionskraven utgår från fem grundläggande parametrar som beskriver en skolas generella behov samt ett antal särskilda parametrar för specifika delar av skolan. Funktionerna är också fördelade under funktionsgrupper för att underlätta användningen av programmet. Inom parentes anges de bokstäver som tillsammans med löpnummer skapar en funktions unika identifikation.

Förslag

Parametrar

Trygghet (T)

Trygghet beskriver funktioner som bidrar till att verksamma i skolan ges kontroll över situationen och ges förutsättningar för trygghet. Det bidrar till trivsel och lugn och ger förutsättningar för inläring.

Rörelser/Flöden (R)

Rörelser beskriver de fysiska förflyttningar som utförs i skolmiljön och hur dessa påverkar och påverkas. Förflyttningarna utförs antingen av enskilda personer eller av grupper av personer. Förflyttningarna kan även gälla exempelvis inredning och utrustning.

Effektivitet (E)

Effektivitet beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas på rätt sätt. En effektiv skolmiljö bidrar till en väl fungerande arbetsmiljö och underlättar för de i skolan verksamma att uppnå goda resultat.

Flexibilitet (F)

Flexibilitet belyser verksamhetens möjlighet att med små medel förändra och anpassa miljön för att skapa tillgängligt lärande för alla elever.

Omställbarhet (O)

Omställbarhet beskriver möjligheten till förändring över tid vid exempelvis förändrat antal elever eller ändrad användning.

Särskilda parametrar för funktionsgruppen kök:

Hygien (H), Arbetsmiljö (AM)

Funktionsgrupper

Gäller endast grundskola:

- Entréförhållanden (EN)
- Kommunikation (KO)
- Arbete (AR)
- Avkoppling/rast (AV)

Gäller grundskola och gymnasium:

- Kök (KÖ)
- Restaurang (RE)
- Idrottslokaler (ID)

Förslag

Råd ”Att tänka på”

Råd ”Att tänka på” (ingår inte i nämndversionen av funktionsprogrammet) tillämpas utifrån de enskilda projektens förutsättningar, exempelvis tekniska och ekonomiska förutsättningar. Råd ”Att tänka på” förtydligar och ger en mer detaljerad bild av vad varje funktionskrav innebär i praktiken. I vissa fall är råd ”Att tänka på” baserade på erfarenhet och syftar till att undvika att misstag i tidigare projekt upprepas i framtiden.

Vanligtvis är förutsättningarna för att följa råd ”Att tänka på” goda i ett nybyggnadsprojekt, men begränsade i ett ombyggnadsprojekt. I ett tillbyggnadsprojekt är det även nödvändigt att bedöma nyttoeffekten då en tillbyggnad är en komplettering till befintlig byggnad och därför kan vara mer eller mindre viktig. Råd ”Att tänka på” är inte numrerade i angelägenhetsgrad.

Tillämpning

Funktionsprogrammet tillämpas under ett lokalärendes alla skeden, från planering till slutredovisning. Om funktionskrav på grund av exempelvis tekniska och ekonomiska förutsättningar inte kan eller bör uppfyllas så ska det dokumenteras på lämpligt sätt utifrån i vilket skede ärendet befinner sig. För att undvika onödiga utredningar är det viktigt att avvikelser skrivs in redan i beställningen. I utrednings- respektive förslagshandling ska framgå om avvikelser finns mot beställning. I skede då styrgrupp inrättats så sker dokumentation i styrgrupp.

Funktionsprogrammets tillämpning i varje enskilt projekt är alltid beroende av projektets specifika förutsättningar. Vid om- och tillbyggnadsprojekt är det särskilt viktigt att pröva vilka

funktionskrav som är tillämpliga. I många fall är det viktigare att anpassa om- och tillbyggnader till befintliga lokalers beskaffenhet än att tillämpa samtliga funktionskrav. I funktionsprogrammets tillämpning ingår alltså att bedöma i vilken utsträckning det är lämpligt att följa samtliga funktionskrav.

Råd ”Att tänka på” är inte tvingande, utan ska tillämpas utifrån varje enskilt byggnadsprojekts förutsättningar. Avvikelse behöver inte dokumenteras, men erfarenhetsåterföringen är ett viktigt inslag för att för att ta tillvara goda erfarenheter.

Myndighetskrav och stadens egna krav i form av policys och program redovisas inte i funktionsprogrammet. Dessa ska alltid inhämtas från ursprungskällan.

Merparten av de ny-, om- och tillbyggnader utbildningsnämnden beställer sker i fastigheter ägda av Skolfastigheter AB. Skolfastigheter AB har projekteringsanvisningar för olika teknikområden avseende byggnation. Anvisningarna är förtydligande av byggregler med hänsyn till erfarenhet av att bygga utbildningslokaler. Därutöver har Skolfastigheter AB (via SISAB, Stockholm) goda exempel för många ämnesområden, exempelvis för elevhälsan som är en praktisk och erfarenhetsmässig vägledning vid projektering. Skolfastigheter AB:s anvisningar och goda exempel ska säkerställa goda och långsiktiga bygg- och installationstekniska lösningar. I projekt med Skolfastigheter används systemet Byggvarubedömningen som säkerställer att bra material används. Användningen av Byggvarubedömningen säkerställer även att Uppsalas miljöprogram avseende byggprodukter följs. Även i skolor som inte ägs av SISAB ska Byggvarubedömningen eller motsvarande system användas.

Uppdatering

Funktionsprogrammet uppdateras och revideras årligen. Vanligtvis genomförs en större uppdatering avseende ett specifikt område, men det görs också en översyn utifrån erfarenhet från byggprojekt.

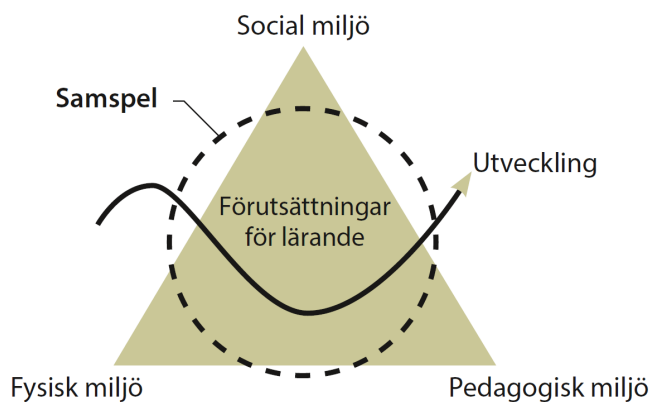
Förslag

Skollokaler för lärande

Förutsättningar för lärande

- Social miljö
- Pedagogisk miljö
- Fysisk miljö

(SPSM)

Skollokaler är långsiktiga investeringar och nya skolor behöver klara såväl dagens som morgondagens organisatoriska och pedagogiska utmaningar. En viktig utgångspunkt för funktionsprogrammet är därför att skollokaler ska ge fysiska förutsättningar för trygghet och variation i arbetssätt. Lokalerna ska skapa ett maximalt utbyte mellan pedagoger och elever och stödja en skola där lärare samarbetar och samverkar i undervisningen. Lokalerna ska även möjliggöra ett effektivt utnyttjande av ytor där alla lokaler används under hela dagen.

Hemvist med variation av lärmiljöer

”Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra.”

(Lgr '11)

Hemvisten är den plats där eleverna tillbringar största delen av sin tid i skolan. Det är i hemvisten eleven ska känna sin tillhörighet. Hemvisten innehåller pedagogisk area i form av lärosalar, allrum och grupprum, kapprum, hygienutrymmen och personalarbetsplatser. Fritidshem ingår i hemvisten.

En skolas hemvister ska vara likvärdiga och innehålla en variation av rum som ger förutsättningar att skapa olika lärmiljöer. Variationen ska stödja de olika moment som finns i en undervisningssituation. Variationen ska ge förutsättningar att fånga elevers olika behov och

utgöra ett stöd för elever med **funktionsnedsättning** eller behov av individuellt stöd. Det ska även vara möjligt att ändra hemvisten i takt med att elever blir äldre. Det handlar om väggar, inredning, ljus och akustik som ger karaktär och känsla av tillhörighet.

Hemvisten ska ge förutsättningar för arbete såväl individuellt som i olika gruppstorlekar, både i tyst och mer öppen miljö. Lokalerna ska medge samling i 30-grupper samtidigt som flexibilitet ska finnas för att samlas i en större grupp för genomgång och arbete.

Förslag

Specialsalar för praktisk-estetiska och naturorienterande ämnen

”Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.”

(Lgr '11)

Specialsalarna samutnyttjas och används på ett flexibelt sätt, inte minst när det gäller digitala lärverktyg och medier. I de gemensamma ytorna ska det finnas bra möjligheter att presentera eleverbeten. Att kunna söka information, processa och presentera är viktiga funktioner. Följande funktioner behöver även finnas:

- i ämnet slöjd - bearbetning av olika grova material som trä, metall, lera, gips och färg samt bearbetning av torra/finare material som textil, garn och papper.
- I i ämnet bild - olika former av bildframställning samt funktioner för upplevelse, intryck, analys och presentation av bild i olika former
- i ämnet musik - musikskapande enskilt och i grupp med hjälp av röst, akustiska instrument och digitala verktyg
- i ämnet hem- och konsumentkunskap - matlagning, klädvård, hemskötsel, ekonomi, hälsa och hållbar utveckling
- i ämnet Biologi, Fysik, Teknik och Kemi – genomförande av experiment, systematiska och naturvetenskapliga undersökningar och laborationer.

Skolbibliotek

”Eleverna ska kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet, med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.”

Lgr '11

Skolbiblioteket ska vara en plats där det finns resurser i form av digitala lär- och medieverktyg för att förmedla, söka och värdera information och läsupplevelser av olika slag. Vidare ska biblioteket vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. Rummet kan utformas på olika sätt beroende på skolans behov och placeras centralt på skolan för att det ska vara tillgängligt för alla.

Idrottslokaler

Fysisk aktivitet och rörelse har visat sig ha positiv inverkan på skolresultaten. Tillräcklig tillgång till idrottsytor av hög kvalitet, såväl inomhus som utomhus, är alltså en viktig del av många skolbyggnadsprojekt. Lokaler för idrottsundervisning innefattar förutom själva idrottssalen även andra utrymmen som omklädningsrum, duschrum och förrådsytor. Lokalerna ska ge förutsättningar för modern undervisning och effektivt lokalutnyttjande. I dusch- och omklädningsrum är dessutom trygghet och integritet viktiga aspekter.

Ledning och administration

Varje skolenhet ska enligt skollagen ledas av en rektor. Det ska tydligt framgå vem som är rektor.

Rektorsexpeditionen eller den administrativa enhet där rektor är en central funktion ska vara lätt att hitta och ligger med fördel centralt.

Rektor samverkar med många olika tjänstepersoner i sitt uppdrag både formellt i planerade möte men också informellt.

Rektorsexpeditionen ligger i nära anslutning till personalrum och elevhälsa.

Förslag

Rektor ska ha tillgång till rum för samtal i mindre grupp av mer konfidentiell karaktär men också konferensrum där man kan samla en större grupp för strategiska möten.

Rektor har tillsammans med andra inom administrationen tillgång till arbetsrum där man kan arbeta ostört men också tillsammans på ett kreativt sätt.

I väntan på möte med rektor ska man kunna anmäla sin ankomst till administratör samt kunna sitta ner ostört.

Administrationsdelen ska ha brandsäkert arkiv.

Entré

Entréhallen tillsammans med skolans gemensamma funktioner är skolans centralpunkt, en plats för spontana eller planerade möten och för att upptäcka nya intressen och kunskaper. Specialsalar placeras med ingång från skolans entréhall eller i anslutning till entréhallen, tillsammans med övriga gemensamma funktioner administrativa ytor (inklusive skolledning), mediatek/bibliotek, konferensrum och restaurang. Specialsalar för praktiskt estetiska ämnen samlas och ges tillgång till gemensamma funktioner. En eller två hemvister kan med fördel ligga i anslutning till entréhallen för att underlätta användning efter skoltid.

Elevhälsans lokaler

Elevhälsan ska främst verka förebyggande och hälsofrämjande, och arbeta för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Elevhälsan består av skolans samlade medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Eleverna ska enligt skollagen ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator, samt personal som kan tillgodose specialpedagogiska behov. Uppdraget kan se olika ut på olika skolor men samverkan, såväl inom elevhälsan som med andra delar av skolans organisation och externa aktörer, är alltid en central del av elevhälsans arbete. Elevhälsans insatser ska även medverka i skolans arbetsmiljö- och värdegrundsarbete. Vaccinering och hälsobesök är en betydande del av den medicinska insatsen och elever kan vid behov få enklare sjukvårdsinsatser som till exempel omplåstring eller preliminära bedömningar vid smärre olyckor. Förutom av Skollagen regleras de medicinska och psykologiska insatserna även av Hälso- och sjukvårdslagen.

Elevhälsans lokaler ska stödja arbetet med att utveckla arbetssätt för samverkan mellan elevhälsans alla kompetenser, lärarna och

Förslag

arbetslagen. I det ingår att tvärprofessionellt analysera och beskriva elevers olika behov för att främja läroprocesser, utveckling och hälsa. Lokalerna ska också stödja det medicinska uppdraget i genomförandet av hälsobesöken som syftar till tidig upptäckt av hinder för inläring, utveckling, hälsa och vaccinationer som hälsofrämjande och förebyggande insatser på individnivå.

Förslag

Kök och restaurang

Skolmåltiden är en viktig och pedagogiskt integrerad del av skoldagen. Allsidig och hälsosam kost, samt möjlighet att äta i lugn och ro är centrala beståndsdelar i elevens skoldag. En grundläggande förutsättning för en god måltidsmiljö är funktionella och väl planerade lokaler, för såväl beredning som servering. Kök- och restauranglokalerna ska bidra till en hög hygienisk hanterbarhet, samt en god arbetsmiljö för kökspersonalen. Köken i Uppsalas skolor är antingen tillagningskök (där alla komponenter lagas på plats för servering i den egna restaurangen och/eller leverans till andra skolor) eller mottagningskök (där mat delvis lagas i ett annat kök och levereras till mottagningsköket för komplettering och servering).

En annan viktig aspekt är flexibiliteten. Restaurangen är en stor och ofta centralt placerad del av skolbyggnaden, varför det är viktigt att lokalerna planeras för att kunna utnyttjas till annat då servering ej pågår. Exempelvis kan skolan använda restaurangen som samlings- eller undervisningslokal. Med möjlighet att förhindra tillträde till kök och andra delar av skolan kan restaurangen även hyras ut till allmänheten.

Hållbarhet i flera dimensioner

Skolan ska präglas av hållbarhetstänkande i såväl verksamhet som fysisk miljö i flera dimensioner.

Pedagogisk hållbarhet:

Planeringen av skolans byggnader ska ske parallellt och i samspel med en långsiktig pedagogisk utvecklingsplanering. Utformningen av den fysiska miljön ska ha utgångspunkt i det pedagogiskt hållbara, så att lärmiljön utgör stöd för ett arbetssätt i enlighet med dagens styrdokument men också är flexibel inför framtida förändringar av organisation, arbetssätt och en förändrad värld.

Skolans verksamhet ska stödjas av modern utrustning för digital rörlighet, och byggnaderna ska utrustas med digital infrastruktur som i möjligaste mån ska kunna möta den snabba tekniska utvecklingen.

Ekonomisk hållbarhet:

Av ekonomiska och ekologiska skäl ska såväl nya som befintliga skolor sträva efter att inte använda mer yta än nödvändigt. Skolans byggnader ska vara yteffektiva och planeras för hög nyttjandegrad under skoldagen. Alla möjligheter till verksamhetsmässig och rumslig samverkan ska prövas i syfte att optimera rumsanvändningen. I varje projekt ska förutsättningarna för att upplåta skolans rumsliga och utrustningsmässiga resurser utanför skoltid prövas. Likaså ska samarbetsmöjligheter mellan skolor och med externa verksamheter inventeras och prövas innan nya lokaler byggs för skolans ändamål.

Ekologisk hållbarhet:

Skolans byggnader ska präglas av hållbarhetstänkande i allt från samhällsbyggnad till val av material och tekniska system. Skolans byggnader och verksamhet ska planeras så att resurshushållning och kretsloppstänkande är en naturlig del i det dagliga arbetet.

Social hållbarhet:

En socialt hållbar skola ska skapas genom mångfald och öppenhet. Skolan ska utan undantag välkomna alla elever, och erbjuda stöd och utmaningar i förhållande till elevens individuella förutsättningar och behov. Kommunens skolor ska vara likvärdiga.

Skolan ska byggas och organiseras med största möjliga töjman för snabba förändringar av elevantalet, så att t.ex. nya medborgare i området och i kommunen utan fördröjning kan integreras i verksamheten.

Flexibilitet

Lärande sker i olika gruppstorlekar. En drivkraft är användningen av personliga och mobila tekniska enheter och att teknik och tillämpning utvecklas. En annan drivkraft är möjligheten och behovet att dela upplevelser och arbete, inte minst med olika typer av projektioner. Med en ökad inkludering och med möjligheten att arbeta med innehåll som inte är kopplat till en viss ålder eller årskurs blir organisationen mer flexibel. Med ökad möjlighet för eleverna att

Förslag

styra sitt arbete kommer både arbetstid och raster att bli en del av den ökade flexibiliteten.

Den bästa beredskapen för att möta framtida behov är att bygga flexibelt och möjliggöra variation. Viktiga förutsättningar är att skolans alla lokaler är användbara som pedagogisk yta och att de är flexibla i den betydelsen att de tillåter olika organisationer och arbetssätt. Pedagogisk yta handlar inte enbart om kvadratmeter och inredningsbarhet, utan även om att ha tillgång till väggyta och volymer för projicering och gestaltning. Till flexibiliteten hör god tillgång till elanslutningar och möjlighet att enkelt ändra belysningen.

Förslag

Inomhusmiljöns betydelse

Inomhusmiljön är av stor betydelse i skollokaler. Det är viktigt att beakta luftkvalitet, ljus, ljud och termiskt inomhusklimat i planeringen vid om- och nybyggnation. En annan viktig aspekt är val av byggprodukter. De ska vara kontrollerade ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt.

Utomhusmiljöns betydelse

Barns och ungas utemiljöer ska vara trivsamma, hälsosamma, trygga, stimulerande och inbjuda till lek och rörelse. En välplanerad utemiljö ökar elevens möjligheter till social, motorisk och fysisk utveckling. Zoner bör planeras för samutnyttjande och innehålla flera funktioner. Utemiljön ska inbjuda till pedagogisk verksamhet.

Uppsala kommun har ett separat program för utemiljö, gemensamt för förskola och grundskola.

Referenser

Lgr'11: Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, reviderad 2018, ISBN: 978-913832733-3

SPSM: Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), ISBN 978-91-28-00696-5 (tryckt) 978-91-28-00697-2 (pdf) Best.nr 00524 <https://webbutiken.spsm.se/globalassets/publikationer/filer/handledning-till-varderingsverktyg-for-tillganglig-utbildning.pdf>

Förslag

EN ENTRÉFÖRHÅLLANDEN

EN: T Trygghet

- EN: T.1 Funktion: En tydlig, överblickbar, trygg och välkomnande entré.*
- EN: T.2 Funktion: Hög tillgänglighet vid entréer och byggnaders huvudentréer ska vara fullt tillgängliga.*
- EN: T.3 Funktion: Lås och larmfunktioner på skolan ska utformas så att personal enkelt kan kontrollera att obehöriga inte kommer in i lokalerna.*
- EN: T.4 Funktion: Systemet ska kunna öppna/låsa samtliga utrymmen, sektioner eller enskilda celler oavsett tid.*
- EN: T.5 Funktion: Låssystemet skall kunna ha dörrar upplåsta under en viss tid (lektionstid, föreläsningstid eller annat) utan att använda tag eller dylikt.*

EN: R Rörelser/Flöden

- EN: R.1 Funktion: Entréer och människor ska vara skyddade från väder och vind.*
- EN: R.2 Funktion: Dörrmiljöer ska utformas för att undvika trängsel.*
- EN: R.3 Funktion: Entréer utformas så att den inte stör pågående verksamhet*

EN: E Effektivitet

- EN: E.1 Funktion: Entrén utformas så att det förhindras att smuts dras in i skolan.*

EN: F Flexibilitet

- EN: F.1 Funktion: Entrémiljöerna ska gå att anpassa till skolans olika behov och möjliggöra användning av skolans lokaler efter skoltid.*

Förslag

EN: 0 Omställbarhet

EN: 0.1 Funktion: Möjliggör för framtida förändring där delar av skolan upplåts till annan verksamhet.

Förslag

KO KOMMUNIKATION

KO: T Trygghet

KO: T.1 *Funktion: Lokalerna ska vara överblickbara och lätta att orientera sig i.*

KO: T.2 *Funktion: Hög integritet i omklädningsrum och hygienutrymmen.*

KO: R Rörelser/Flöden

KO: R.1 *Funktion: Lokalerna ska väcka intresse och nyfikenhet.*

KO: R.2 *Funktion: Lokalernas inplacering ska underlätta arbete för de som är verksamma på skolan och ge incitament för samverkan.*

KO: R. 3 *Funktion: Lokalernas utformning ska ge tydliga signaler till kroppens sinnen.*

KO: E Effektivitet

KO: E.1 *Funktion: Kommunikationsvägar ska utgöra plats för informella möten, temporär undervisning och utställningar.*

KO: F Flexibilitet

KO: F.1 *Funktion: Alla ytor ska vara möjliga att använda för pedagogisk verksamhet.*

KO: F.2 *Funktion: God tillgång till trådlös datakommunikation, och god täckning för mobiltelefoni ska säkerställas såväl i alla delar av lokalerna som utomhus på skolgården.*

KO: O Omställbarhet

KO: O.1 *Funktion: Alternativa kommunikationsvägar beaktas för att skolan ska kunna utökas eller delas upp eller minska sitt lokalbehov.*

Förslag

AR ARBETE

AR: T Trygghet

AR: T.1 *Funktion: Alla lokaler ska vara anpassade för ändamålet och säkerheten ska vid användning vara tryggad.*

AR: T.2 *Funktion: Hög städbarhet i alla utrymmen*

AR: T.3 *Funktion: Lokalerna innehåller de delar och funktioner som behövs för att genomföra ett effektivt lokalvårdsarbete i en god arbetsmiljö.*

AR: T.4 *Funktion: Lokalernas utformning ska ge överblickbarhet.*

AR: T.5 *Funktion: Lokalerna ska skapa trygghet och tillhörighet.*

AR: T.6 *Funktion: Elevhälsans lokaler planeras med balans mellan åtkomlighet och integritet för elever.*

AR: T.7 *Funktion: Elevhälsans lokaler ska stödja god samverkan, både inom elevhälsan och med andra delar av verksamheten.*

AR: T.8 *Funktion: De lokaler där elevhälsan bedriver verksamhet ska stödja god sekretess genom exempelvis ljudisolering och möjlighet till avskildhet.*

AR: T.9 *Funktion: Elevhälsans lokaler ska rymma den utrustning som krävs och ha en planlösning som stödjer elevhälsans uppdrag*

AR: T.10 *Funktion: Elevhälsans insatser ska ha möjlighet till effektiva och integritetsskyddade möten såväl i större och mindre grupp som med enskilda elever, i eget rum eller i gemensamma bokningsbara möteslokaler.*

AR: R Rörelser/Flöden

AR: R.1 *Funktion: Möjlighet till förflyttning utan att störa de som verkar i lokalerna.*

AR: R.2 *Funktion: Behovet av förflyttning inom skolan begränsas.*

Förslag

AR: E Effektivitet

- AR: E.1 *Funktion: En skolas hemvister ska vara likvärdiga och innehålla en variation av rum som ger förutsättningar att skapa olika lärmiljöer.*
- AR: E.2 *Funktion: Specialsalar utformas för ett effektivt utnyttjande där även andra ämnen kan nyttja salen.*
- AR: E.3 *Funktion: Ämnena slöjd, teknik, musik och bild samlas och ges tillgång till gemensam pedagogisk yta. Alternativt kan tekniken förläggas i anslutning till de naturorienterande ämnenas salar.*
- AR: E.4 *Funktion: Specialsalar för de naturorienterande ämnena samlas och utformas så att även experimentellt arbete kan genomföras i dem.*
- AR: E.5 *Funktion: Specialsal i ämnet hem- och konsumentkunskap utformas för undervisning i matlagning, klädvård, hemskötsel, ekonomi, hälsa och hållbar utveckling*
- AR: E.6 *Funktion: Driftsfunktioner ska vara lätta att nå och det ska inte vara svårt för personalen att kunna åtgärda enkla problem.*

AR: F Flexibilitet

- AR: F.1 *Funktion: Arbetslokaler ska erbjuda en hög grad av föränderlighet.*
- AR: F.2 *Funktion: Lokalerna ska möta elever och personals behov genom att erbjuda variation i ljud och ljusmiljö*
- AR: F.3 *Funktion: I hemvisten ska lokalerna medge samling i 30-grupper samtidigt som flexibilitet ska finnas för att samlas i en större grupp för genomgång och arbete.*

AR: O Omställbarhet

- AR: O.1 *Funktion: Bärande väggar, stommar och schakt ska utformas så att framtida planlösningar inte begränsas.*

Förslag

AV AVKOPPLING/RAST

AV: T Trygghet

AV: T.1 Funktion: Fastigheten ska utformas så att det ger elever och personal en känsla av tillhörighet och hemtrevnad.

AV: R Rörelser/Flöden

AV: R.1 Funktion: Personal- och elevflöden ska kunna ske utan att det skapar friktion.

AV: E Effektivitet

AV: E.1 Funktion: Så många av skolans lokaler som möjligt ska kunna användas av så många intressenter som möjligt.

AV: E.2 Funktion: Plats för avskildhet och möten

AV: F Flexibilitet

AV: F.1 Funktion: Generella planlösningar och öppna ytor anpassade för att genom förändrad inredning möjliggöra anpassning till nya behov.

AV: F.2 Funktion: Välplacerade och väl dimensionerade installationer

AV: O Omställbarhet

AV: O.1 Funktion: Vid behov av förändrad användning av lokalerna ska dessa kunna ändras.

Förslag

KÖ KÖK

KÖ: H Hygien

KÖ: H.1 Funktion: Lokalerna ska bidra till säker och hygienisk livsmedelshantering i alla utrymmen.

KÖ: H.2 Funktion: Möjlighet till säker hantering av medicinsk specialkost på en avskild plats.

KÖ: H.3 Funktion: Smutsiga och rena zoner ska kunna skiljas åt

KÖ: H.4 Funktion: Hög städbarhet i alla utrymmen.

KÖ: H.5 Funktion: Möjlighet för personal och besökare att upprätthålla en god arbetshygien.

KÖ: AM Arbetsmiljö

KÖ: AM.1 Funktion: Alla lokaler ska möjliggöra en säker och ergonomisk arbetsmiljö.

KÖ: AM.2 Funktion: Golven ska ha hög halksäkerhet.

KÖ: AM.3 Funktion: Personalutrymmen för rast och arbete ska finnas i anslutning till kökslokalerna.

KÖ: AM.4 Funktion: Lokalerna ska bidra till en god ljud- och ljusmiljö.

KÖ: T Trygghet

KÖ: T.1 Funktion: Godsmottagning och -utlämning kan ske på ett tryggt och säkert sätt.

KÖ: R Rörelser/Flöden

KÖ: R.1 Funktion: Golvytor ska utformas så att förflyttningar i och genom lokalerna underlättas.

KÖ: R.2 Funktion: Lokalerna möjliggör funktionella och hygieniska flöden.

Förslag

KÖ: E Effektivitet

KÖ: E.1 Funktion: Tillagningskök ska vara utformade och utrustade så att 3 lunchrätter per dag kan tillagas, så att 5 sorters sallad kan produceras/beredas och så att mellanmål kan produceras.

KÖ: E.2 Funktion: Mottagningskök ska vara utformade och utrustade så att 3 lunchrätter per dag kan tas emot, så att 5 sorters sallad kan produceras/beredas och så att mellanmål kan produceras.

KÖ: E.3 Funktion: Lokalerna ska ha tillräckliga utrymmen för olika typer av förvaring.

KÖ: O Omställbarhet

UT: O.1 Funktion: Kökets inplacering tar hänsyn till eventuella framtida elevantalsförändringar.

Förslag

RE RESTAURANG

RE: T Trygghet

RE: T.1 *Funktion: Lokalerna ska möjliggöra en god och säker arbetsmiljö.*

RE: T.2 *Funktion: Lokalerna ska möjliggöra god hygienisk hanterbarhet.*

RE: T.3 *Funktion: Hantering av specialkost ska vara säker.*

RE: T.4 *Funktion: Lokalerna ska ha goda ljud- och ljusförhållanden.*

RE: R Rörelser/Flöden

RE: R.1 *Funktion: Restaurangens och diskinlämningens utformning minimerar korsande flöden.*

RE: E Effektivitet

RE: E.1 *Funktion: Restaurangens och diskinlämningens utformning bidrar till att skapa effektiva flöden genom lokalerna.*

RE: F Flexibilitet

RE: F.1 *Funktion: Lokalen ska kunna användas till annan verksamhet då den ej nyttjas som restaurang.*

RE: F.2 *Funktion: Restaurangen ska kunna anpassas för elever med särskilda behov.*

RE: O Omställbarhet

RE: O.1 *Funktion: Restaurangens inplacering tar hänsyn till eventuella framtida elevantalsförändringar.*

Förslag

ID IDROTTSLOKALER

ID: T Trygghet

- ID: T.1 Funktion: Hög integritet i omklädningsrum och hygienutrymmen.*
- ID: T.2 Funktion: Möjlighet att byta om och duscha enskilt för den som behöver.*
- ID: T.3 Funktion: God arbetsmiljö och hög säkerhet för de som vistas i lokalerna.*
- ID: T.4 Funktion: Hög städbarhet i alla utrymmen.*
- ID: T.5 Funktion: Möjlighet till säker förvaring av kläder och värdesaker.*

ID: R Rörelser/Flöden

- ID: R.1 Funktion: En tydlig och överblickbar entré, som möjliggör tillgång till idrottslokalerna även under kvällar och helger.*
- ID: R.2 Funktion: Arbetsstationer för lärare för att minimera behovet av förflyttningar samt särskilda omklädnings- och duschrum för idrottslärare.*
- ID: R.3 Funktion: Idrottslokalerna planeras med möjlighet till teoretisk undervisning.*

ID: E Effektivitet

- ID: E.1 Funktion: Antalet omklädnings- och duschrum påverkar utnyttjandet av alla salsdelar.*
- ID: E.2 Funktion: Lokalerna möjliggör säker och effektiv förvaring av redskap och utrustning.*
- ID: E.3 Funktion: Idrottssalen är förberedd för den tekniska utrustning som behövs i verksamheten.*
- ID: E.4 Funktion: Idrottslokalerna ska ha tillgång till kommunens datanätverk.*

Förslag

ID: E.5 *Funktion: Rörelserum kan planeras om projektets förutsättningar så medger.*

ID: E.6 *Funktion: Goda förutsättningar för uteidrott.*

ID: F Flexibilitet

ID: F.1 *Funktion: Idrottssalen följer i möjligaste mån de måttangivelser som gäller för föreningsidrott.*

ID: F.2 *Funktion: Idrottssalen ska kunna hyras ut till föreningslivet via Idrottsförvaltningens bokningssystem.*

ID: F.3 *Funktion: Idrottssalen ska kunna användas som samlingsal om andra möjligheter saknas.*

ID: O Omställbarhet

ID: O.1 *Funktion: Idrottslokalernas inplacering tar hänsyn till eventuella framtida elevantalsförändringar och timplaneändringar.*

Förslag

Bilaga: Lokalprogram, översikt

Lokalprogram (STÖDM ATERIAL)	Program F-6 7 hemvister à 90 elever	630	Program F-9 10 hemvister à 90 elever	900	Program F-9 13 hemvister (utökat 7-9) à 90 elever	1170
Hemvist	kvm (BRA)	Per elev	kvm (BRA)	Per elev	kvm (BRA)	Per elev
Kaprum	320	0,5	450	0,5	580	0,5
Pedagogisk area inkl pentry	2210	3,5	3150	3,5	4095	3,5
Personalarbetsrum och förvaring	240	0,4	340	0,4	440	0,4
WC i hemvist	100	0,2	180	0,2	230	0,2
<i>Delsumma</i>	<i>2870</i>	<i>4,6</i>	<i>4120</i>	<i>4,6</i>	<i>5345</i>	<i>4,6</i>
Övriga lokaler						
Vindfång**	40	0,1	55	0,1	70	0,1
Entrétorg**	100	0,2	120	0,1	140	0,1
Varumottagn., källsortering, avfallshantering	70	0,1	70	0,1	70	0,1
Inre torg och kommunikationsutrymmen**	600	1,0	850	0,9	1100	0,9
Trapphus**	200	0,3	300	0,3	400	0,3
Hiss**	35	0,1	35	0,0	46	0,0
Vaktmästeri*	20	0,0	30	0,0	40	0,0
Konferens*	40		40		40	
Reception*	15	0,0	15	0,0	15	0,0
Expedition och arkiv*	40	0,1	45	0,1	50	0,0
Personalrum*	60		80		100	
Bibliotek/mediatek	80	0,1	120	0,1	120	0,1
Slöjd, Teknik och NO	290	0,5				
Slöjd, bild och Teknik			370	0,4	390	0,3
Musik	80	0,1	120	0,1	120	0,1
NO-labbsal			105	0,1	170	0,1
Hem- och konsumentkunskap			80	0,1	80	0,1
Matsal	320	0,5	450	0,5	580	0,5
Måltidsverksamhet	175	0,3	250	0,3	250	0,2
Skolhälsovård och vilrum inkl RWC	60	0,1	75	0,1	75	0,1
Idrott inkl drift-, UC/fläktrum, schakt***	630	1,0	900	1,0	1170	1,0
WC i övriga lokaler	95	0,2	130	0,1	160	0,1
Städ	40	0,1	60	0,1	70	0,1
Drift- UC/Fläktrum, schakt (exkl idrott)***	470	0,7	670	0,7	840	0,7
<i>Delsumma</i>	<i>3460</i>	<i>5,5</i>	<i>4970</i>	<i>5,5</i>	<i>6096</i>	<i>5,2</i>
Totalt	6330	10,0	9090	10,1	11441	9,8
Totalt exkl gymnastik	5 700	9,0	8 190	9,1	10 271	8,8
<i>Tekniskt möjligt att utöka med 90 högstadiel elever i skolor med F-9.</i>				9,2		9,1
*Expedition, arkiv, vaktmästeri, reception, konf och personalrum	175	0,3	210	0,2	245	0,2
**Andel gemensam kommunikationsyta, vindfång, torgyta, trapphus och hiss		15,4%		15,0%		15,3%
***Andel Drift- UC/Fläktrum och schakt (inkl driftutrymmen i idrott)		8,2%		8,2%		8,2%